

In Christum credentes (PO 22)
 La funció dels preveres en la renovació de l'Església
 P. Ignasi M. Fossas osb

La Seu d'Urgell
 Dilluns Sant, 25 de març de 2013

*I en la fe han de caminar necessàriament
 els guies del poble de Déu,
 seguint l'exemple del fidel Abraham (PO 22)*

He de començar expressant el meu agraïment al sr. Arquebisbe per la invitació que em va fer a parlar-vos aquest matí. És un encàrrec que m'honora i que alhora em fa molt de respecte. Com ja sabeu, els lligams entre la diòcesi d'Urgell i el monestir de Montserrat són molt estrets i han tingut per protagonistes persones de gran talla. No puc deixar de pensar en dues persones que van viure aquests lligams d'una manera molt intensa; em refereixo al Sr. Arquebisbe Joan Martí i al P. Cebrià Baraut. He dit, també, que em fa respecte parlar-vos, perquè que un monjo s'adreci a preveres per tractar el tema de la mateixa vida d'ells i de la funció que tenen a l'Església no és pas fàcil. He de dir, amb tot, que em sento en un ambient familiar, com entre germans, i això fa la meva tasca molt més fàcil.

En el context de l'Any de la Fe i de la celebració del cinquantenari de l'inici del Concili Vaticà II, us proposo de fer una relectura del decret *Presbyterorum ordinis*¹ sobre el ministeri i la vida dels preveres, entreteixida amb l'experiència d'un bisbe vietnamita, François Xavier Nguyen van Thuan, que va viure 13 anys a la presó (de 1975 a 1988) i que posteriorment fou president del Consell Pontifici de Justícia i Pau i cardenal.² Em sembla un exercici interessant per lligar la teoria i la pràctica, tenint present que en aquest cas es tracta de la pràctica gairebé d'un "confessor de la fe", la qual cosa sempre ens deixondeix i ens esperona.

La meva conferència tindrà dos capítols, seguint els grans blocs de *Presbyterorum ordinis*: un sobre la missió i el ministeri dels preveres i l'altre sobre les exigències i les condicions de la vida dels preveres (del propi carisma), amb una introducció i una conclusió.

0. Introducció

He proposat de reprendre el decret *Presbyterorum ordinis* perquè estic convençut que l'esperit del Vaticà II es troba en els seus textos i és precisament en aquest on trobem la reflexió més extensa i aprofundida sobre la vida i la missió dels preveres.

¹ CONCILI VATICÀ II, *Constitucions, Decrets, Declaracions. Edició bilingüe*, Facultat de Teologia de Catalunya, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, 672-727 (= PO seguit del número de paràgraf).

² Les referències autobiogràfiques de mons. van Thuan han estat extretes del seu llibre *Testigos de esperanza. Ejercicios espirituales dados en el Vaticano en presencia de S.S. Juan Pablo II (Capilla Redemptoris Mater 12-18 marzo 2000)*, Ciudad Nueva, Madrid 2000, 249 pp. (= van Thuan)

Recordo breument l'esquema del decret: proemi, tres capítols i conclusió-exhortació. El primer capítol presenta el presbiterat en la missió de l'Església, fent veure la seva natura i la condició dels preveres en el món. El capítol segon desenvolupa en primer lloc la triple funció dels preveres: ser ministres de la Paraula de Déu, ministres dels sacraments i de l'Eucaristia i dirigents del poble de Déu; en segon lloc considera les relacions dels preveres amb els bisbes, amb els altres preveres i amb els laics i acaba tractant de la distribució dels preveres i de l'interès per les vocacions sacerdotals. El capítol tercer s'endinsa en les característiques de la vida dels preveres, concretament en la vocació a la santedat, en les especials exigències espirituals en llur vida i en els mitjans de què disposen (ho haurien de disposar) per dur-les a terme. Una exhortació a la confiança en Déu conclou el document.

PO enumera en el n. 12 com a finalitats pastorals del Concili: la renovació interna de l'Església, la difusió de l'Evangelí a tot el món i el diàleg amb el món modern. Periòdicament l'Església ha sentit la necessitat i la urgència de retornar a la joia i a la bellesa dels inicis, a l'ardor dels començaments, a la font que és l'Evangelí i la persona viva de Jesucrist. Aquesta renovació de l'Església comença sempre per la renovació de si mateix a partir de la gràcia baptismal (de la iniciació cristiana) i de la gràcia rebuda amb el sacrament de l'orde. *Per això, aquest sagrat Sínode, per aconseguir les seves finalitats pastorals de renovació interna...exhorta vivament tots els sacerdots a tendir, amb els mitjans eficaços recomanats per l'Església, a aquella santedat sempre més gran que els permetrà d'esdevenir instruments cada dia més vàlids al servei de tot el poble de Déu* (PO 12). Renovar-se, doncs, a partir del redescobriment de la pròpia missió (cap. 1) i de les exigències o condicions del propi carisma en l'Església (cap. 2).

El 15 d'agost de 1975, festa de l'Assumpta, (aleshores van Thuan havia estat nomenat de feia poc bisbe coadjutor de Saigon= Ho Chi Min), a la ciutat de Ho Chi Min, vaig ser convidat a traslladar-me al Palau de la Presidència. Allí em detingueren. Eren les dues del migdia. En aquell moment, tots els preveres, religiosos i religioses havien estat convocats al teatre de l'Òpera per tal d'evitar qualsevol reacció per part del poble. Començava així per a mi una etapa nova i molt especial de la meua llarga aventura. Vaig sortir de casa vestit amb la sotana, i duia uns rosaris a la butxaca. Durant el viatge a la presó m'adono que ho estic perdent tot. Només em queda confiar-me a la Providència de Déu. Tanmateix, sento una gran alegria: "Avui és la festa de l'Assumpció de la Mare de Déu al cel". Des d'aquell moment està prohibit anomenar-me "bisbe, pare...". Sóc el senyor van Thuan. No puc portar cap signe de la meua dignitat. Sense previ avís, Déu també em demana que torni a l'essencial (van Thuan 25).

Un bisbe, però podríem aportar tants altres testimonis de preveres, despulat de tot, en un ambient absolutament contrari i hostil, reduït a l'essencial, acarat amb el fonament de la seva vocació. *En el shock d'aquesta nova situació, continua dient, cara a cara amb Déu, sento que Jesús m'adreça la pregunta: Simó, i tu qui dius que sóc jo?* (van Thuan 25).

A la base de la nostra vida de preveres hi ha un doble fonament o potser millor: hi ha un fonament amb un contrafort. El fonament és la iniciació cristiana, la configuració pel baptisme amb el misteri pasqual de Nostre Senyor Jesucrist, i el do de l'Esperit Sant per la confirmació que ens habiliten a la participació plena en l'Eucaristia, que inauguren en nosaltres la "vida en Crist". És la nostra participació en el sacerdoti comú dels fidels, en l'edificació del Cos Místic (PO 2). És bo "revisitar" periòdicament aquest

fonament per veure com està, per verificar-ne la solidesa, per retrobar-hi la “font de la vida”. El contrafort és el nostre sacerdoti ministerial, pel qual actuem en la persona de Crist Cap quan oferim el sacrifici, quan perdonem els pecats, quan administrem els altres sacraments. El nucli i l’element distintiu d’aquest ministeri és l’epiclesi, la invocació de l’Esperit Sant sobre els elements materials i sobre les persones, perquè siguin transformats, transfigurats, divinitzats, perquè esdevinguin portadors de la gràcia de Déu, i en el cas de l’Eucaristia perquè esdevingui presència sacramental de Crist mateix. *Pel fet que els preveres participen en l’ofici dels Apòstols per la part que els correspon, Déu els confereix la gràcia de ser ministres de Jesucrist entre els pobles...I a través del ministeri dels preveres el sacrifici espiritual dels fidels es realitza perfectament en unió amb el sacrifici de Crist, únic mitjancer, sacrifici que és ofert, per les mans dels preveres i en nom de tota l’Església, en l’Eucaristia (PO 2).* És a dir, per l’epiclesi que realitzen els preveres, el sacrifici espiritual dels fidels es realitza plenament en unió amb el sacrifici de Crist.

Podríem dir que en la vida del prevere es viu a fons el repte d’harmonitzar aquells elements oposats que també caracteritzen l’Església. Per això els preveres són posats a part a l’interior del poble de Déu, però no per romandre separats, han de ser testimonis i dispensadors d’una vida diversa de la terrenal però enmig dels homes, no han de conformar-se al món si bé viuen en el món (PO 3).

Serà bo que ens aturem, tot seguit, a considerar els tres grans àmbits on es desenvolupa i es realitza el ministeri dels preveres, com a camí específic cap a la santedat; em refereixo a la triple funció sacerdotal: ensenyar la Paraula de Déu, celebrar els sacraments “en la persona de Crist” i regir i pasturar a imatge del bon Pastor.

1. La missió i el ministeri dels preveres

Ensenyar la Paraula de Déu

Llegim a Rm 10, 17: “La fe ve de sentir la predicació, i la predicació és l’anunci de la paraula de Crist”. Per això el deure primer dels preveres és *anunciar a tothom l’Evangeli de Déu... Els preveres, doncs, són deutors de tothom, en el sentit que a tothom han de comunicar la veritat de l’Evangeli, de la qual es beneficien en el Senyor.* Tant si s’adrecen als fidels, com si ho fan als no creients o quan s’apliquen a tractar a la llum de Crist els problemes actuals, en cada cas la funció que tenen és d’ensenyar no una saviesa pròpia, sinó la paraula de Déu (PO 4). Mons. van Thuan explica que quan era al seminari menor un prevere vietnamita, professor, li va fer comprendre la importància de portar sempre a sobre l’Evangeli...*L’exemple d’aquest sant prevere... em va ajudar molt a la presó durant el període d’aïllament. Aquells anys vaig poder continuar ferm perquè la Paraula de Déu feia ‘llum als meus passos’ era ‘la claror que m’il·lumina el camí’ (Ps 118, 105)... Quan ho havia perdut tot i estava a la presó vaig pensar a preparar-me un vademecum que em permetés de viure la Paraula de Déu en aquella situació. No tenia ni paper ni quaderns, però la policia em proporcionava folis on havia de respondre la multitud de preguntes que em formulaven. Llavors, a poc a poc, vaig començar a guardar-me alguns troços de paper, i d’aquesta manera vaig aconseguir fer una petita agenda, en la qual cada dia vaig poder escriure, **en llatí**, més de 300 frases de la Sagrada Escripura que recordava de memòria. La Paraula de Déu reconstruïda d’aquesta forma, fou per a mi un vademecum quotidià, el meu escriu preciós del qual treia força i aliment... A la presó de Phu-Khanh els catòlics dividien el*

Nou Testament, qui hi havien introduït clandestinament, en petits plec de paper, se'ls repartien i se'ls aprenien de memòria. Com que el paviment era de terra o de sorra, quan sentien les passes dels policies, amagaven la Paraula de Déu sota terra. A la nit, en la fosca, cadascú recitava per torn la part que s'havia après. Impressionava i commovia sentir en el silenci i en la foscor la Paraula de Déu, la presència de Jesús, l'Evangeli viu recitat amb tota la força d'ànim, sentir la pregària sacerdotal, la passió de Crist. (van Thuan 72, 76, 79)

El ministeri de la Paraula té com dos vessants en la vida del prevere. D'una banda hi ha la seva proclamació litúrgica i l'anunci que en fem mitjançant la predicació, en les seves diferents formes. De l'altra hi ha la freqüentació assídua i orant de la Paraula a través de la *lectio divina*, que ve a ser l'aliment i la condició prèvia per tal que la Paraula es pugui realitzar en nosaltres mateixos i quan la prediquem correspongui a una experiència real de vida. En aquest punt PO cita el famós aforisme de Sant Tomàs a la *Summa: contemplata aliis tradere* (PO 13).³ *Recordant que és el Senyor qui obre els cors i que l'eficàcia no prové d'ells sinó de la potència de Déu, en l'acte mateix de predicar la paraula s'han d'unir més íntimament a Crist Mestre i deixar-se guiar pel seu Esperit* (PO 13). Els preveres han de recordar que són mestres units al Mestre, guiats per l'Esperit.

Celebrar els sagraments

En les *sagrades celebracions* els preveres actuen com a ministres d'Aquell que en la litúrgia exerceix ininterrompudament el seu ofici sacerdotal a favor nostre per mitjà del seu Esperit (PO 5). Aquest és un aspecte ben concret del principi de l'encarnació. Déu, U i Tri, que per salvar la humanitat s'abaixà (kènosi) fins a fer-se home com nosaltres, després de l'Ascensió-Pentecosta continua el seu abaixament, el seu anorreament, tot fent present la seva redempció, el Misteri Pasqual, a través de les mediacions humanes que Ell mateix va instituir. Aquest és el sentit, teològic més que moral, de "la porta estreta" per la qual cal passar per entrar al Regne de Déu⁴. Ja hem dit que en les celebracions, allò que és propi dels preveres és, en comunió amb el bisbe al qual fan present, en cert sentit, en cada comunitat i en cada celebració, presidir i fer l'epiclesi. PO insisteix, en parlar de les celebracions, sobre la centralitat de l'Eucaristia. *En efecte, en la santíssima Eucaristia hi ha inclòs tot el bé espiritual de l'Església, és a dir, Crist mateix, la nostra Pasqua*, i en ella els fidels són invitats a oferir-se ells mateixos, a oferir el propi treball i totes les coses creades juntament amb Crist (PO 5). L'Eucaristia és font i el cim de tota l'evangelització i tots els sagraments *estan estretament connexos amb la sagrada Eucaristia i s'hi encaminen* (PO 5)⁵; *Crist roman sempre el*

³ A partir del ministeri de la Paraula es podria encetar una reflexió interessant, que es podria formular així: en la "recepció" de la reforma litúrgica encara hi ha molt camí a recórrer en l'adequació de l'espai celebratiu per a la litúrgia de la Paraula, em refereixo a l'ambó, d'una manera semblant al que ha passat amb l'altar.

⁴ CATECISME DE L'ESGLÉSIA CATÒLICA n. 2656 aplica la imatge de la porta estreta a la pregària i a la litúrgia: *s'entra en la pregària com s'entra en la litúrgia: per la porta estreta de la fe. A través dels signes de la seva Presència, nosaltres cerquem i desitgem el Rostre del Senyor, volem escoltar i guardar la seva Paraula.*

⁵ Recordem que l'expressió *culmen et fons* l'aplica el Concili, en primer lloc, a la litúrgia en tant que a ella tendeix l'acció de l'Església i d'ella brolla tota la seva força (SC 10).

principi i la font de la unitat de vida dels preveres, i l'Eucaristia és, alhora, el centre i l'arrel (centrum et radix) de tota la vida del prevere (PO 14). Com que en les celebracions litúrgiques es fa present el misteri de la nostra redempció,⁶ el misteri pasqual, els preveres són invitats a imitar allò que tracten, en el sentit que, celebrant el misteri de la mort del Senyor, mirin de fer morir en llurs membres les passions i els vicis (PO 13). Un aspecte a remarcar en aquest àmbit és que la litúrgia és la primera i primordial escola de pregària, tant en l'Eucaristia i els altres sacraments com en l'Ofici Diví, en la qual els fidels aprenen la perfecta glorificació de Déu, la seva lloança i la seva adoració, aprenen també com adreçar-li les pròpies peticions i les intercessions, i aprenen, encara, a fer ofrena de la pròpia vida en unió amb l'ofrena de Crist (PO 5). Quan el 1975 em van posar a la presó, es va plantejar dins meu una pregunta angoixosa: '¿Podré seguir celebrant l'Eucaristia?'. Era la mateixa pregunta que més tard em van fer els fidels. Tant bon punt em van veure em van preguntar: '¿Ha pogut celebrar la santa missa?'. Quan faltava tot, l'Eucaristia va ser el cim dels nostres pensaments: el pa de vida... ¡Quantes vegades em vaig recordar de la frase dels màrtirs d'Abitene (s. IV): Sine Dominico non possumus... Quan em van arrestar, vaig haver de marxar a corre cuita, amb les mans buides. L'endemà em van deixar escriure als meus per demanar les coses més necessàries: roba, pasta de dents... Els vaig escriure: 'Si us plau, envieu-me una mica de vi com a medicina contra el mal d'estómac'. Els fidels ho van entendre de seguida. Em van enviar una ampolleta de vi de missa, amb l'etiqueta: 'medicina per al mal d'estómac' i formes amagades en una torxa contra la humitat. La policia em va preguntar: '¿vostè té mal d'estómac?'; -sí; -aquí té una medicina per a vostè. Mai no podré expressar la meua gran alegria: cada dia amb tres gotes de vi i una gota d'aigua a la palma de la mà, vaig celebrar la missa. ¡Aquest era el meu altar i aquesta era la meua catedral! Era la veritable medicina de l'ànima i del cos... Cada dia, quan deia les paraules de la consagració, confirmava amb tot el cor i amb tota l'ànima un pacte nou, un pacte etern entre Jesús i jo, mitjançant la seva sang barrejada amb la meua. Van ser les misses més boniques de la meua vida!... En el camp de reeducació estàvem dividits en grups de 50 persones: dormíem en un jaç comú; cada un tenia dret a 50 cm. Ens vam espavilar per tal que hi hagués cinc catòlics amb mi. A 2/4 de 10 del vespre calia apagar el llum i tots havien d'anar a dormir. Aleshores jo m'arronsava al llit per celebrar la missa, de memòria, i distribuïa la comunió passant la mà per sota la mosquitera. Fins i tot vam fabricar bossetes amb paper dels paquets de cigarretes per conservar el Santíssim Sagrament i portar-lo als altres. Jo duia sempre amb mi Jesús eucaristia a la butxaca de la camisa... A la nit, els presoners s'alternaven en torns d'adoració. Jesús eucarístic ajudava d'una manera inimaginable amb la seva presència silenciosa: molts cristians tornaven al fervor de la fe... En conjunt foren empresonats prop de 300 sacerdots. La seva presència en diversos camps fou providencial, no només per als catòlics, sinó que va ser ocasió per un diàleg interreligiós perllongat... (van Thuan 143-148).

Regir i pasturar

Finalment, queda la funció vicària de Crist Cap i Pastor, el ministeri de ser pastors a imatge del Bon Pastor, de ser *heralds de l'Evangeli i pastors de l'Església, educadors de la fe*, procurant que cada fidel sigui portat, en l'Esperit Sant, a desplegar la pròpia vocació específica segons l'Evangeli, a practicar una caritat sincera i operant, a exercir

⁶ Cf. Oració sobre les ofrenes del Dijous Sant.

aquella llibertat amb què Crist ens ha alliberat (PO 6). La potestat espiritual ha estat conferida als preveres justament per a edificar. Però en aquesta edificació de l'Església els preveres han de tractar tothom amb una exquisida humanitat, seguint l'exemple del Senyor... d'una manera especial els pobres i els més febles...els joves, i igualment els esposos i els pares, sense oblidar els religiosos, els malalts i els moribunds (PO 6). Cal tenir present que la tasca del pastor no es limita, però, a l'atenció de cada fidel; s'estén per ella mateixa a la formació d'una autèntica comunitat cristiana... que al seu torn exerceix també una veritable acció materna envers les ànimes per conduir-les a Crist (PO 6). Regint i pasturant el poble de Déu, els preveres són estimulats per la caritat del bon pastor a donar la vida per les ovelles (PO 13). No podem pas deixar de recordar, aquí, el testimoniatge lluminós dels sacerdots màrtirs del nostre temps. Penso en els preveres màrtirs d'Urgell, en els meus germans de comunitat que, si Déu vol, seran beatificats properament, i en tants preveres que continuen testimoniant amb el do de la vida la seva fe en Crist salvador. Jo mateix he viscut a la presó el sofriment de l'Església. Sentia passar el temps, dia rere dia, sense veure el final... En aquells moments començava a entendre més bé el significat del martiri. No del martiri cruent, que era una possibilitat que tenia davant meu, sinó el martiri com una vida que no es posa límits –ni el de la seva conservació– per amor a Déu, per fidelitat a la unitat i a la comunió de l'Església, per servei a l'Evangelí... la meua fe no es podia vendre. No es podia cedir a cap preu, ni tan sols al d'una vida feliç... Pensava en les persecucions, en les morts, en els martiris que han tingut lloc durant 350 anys al Vietnam i que han donat a l'Església tants màrtirs desconeguts: uns 150.000... El meu besavi, quan tenia 15 anys, feia 30 km cada dia a peu per portar al seu pare una mica d'arròs i sal que ell apartava del que rebia de la família on vivia i treballava. Sortia a les 3 del matí per tornar a l'hora de treballar. (van Thuan 119-121). Mons. van Thuan explica el relat del fill d'un prevere ortodox rus: el seu pare era un pastor piadós i apassionat que va fer front a molts sacrificis enmig de la persecució. Un dia, durant la guerra, fou arrestat perquè duia un parell de bótes que un dels seus fills, soldat, li havia regalat. Va ser condemnat a mort perquè la llei prohibia als civils fer servir calçat militar... Fou convocat tot el poble en un camp al voltant del pastor i un capità proclamà la condemna. Per tota resposta, el sacerdot s'agenollà per resar. I tot el poble es va agenollar amb ell i resaven en veu alta. "Foc", cridà el capità, però els soldats es van quedar immòbils. "Foc" va tornar a cridar, però ningú no gosava disparar. Derrotat, el capità va deixar tornar el sacerdot a casa seva amb la seva gent, a cavall. Uns mesos després, mentre feia un viatge pastoral, aquest sacerdot ortodox va "desaparèixer" i ja no es va saber mai més res d'ell. Tots van comprendre que li havia passat. I per això el poble va dir que havia anat al Cel amb el seu cavall (van Thuan 129). Aquests testimonis, i els de tants preveres que viuen en l'anonimat (per als homes, no per a Déu) amb fidelitat a la seva vocació, mantenen ferma l'esperança davant els fidels, fins a poder consolar els qui es troben en alguna tribulació amb el mateix consol amb què ells són consolats per Déu (PO 13)

La manera pròpia dels preveres d'obtenir la santedat és exercir en l'Esperit de Crist llurs funcions sincerament i incansablement (PO 13). Hem vist les característiques principals d'aquestes funcions i les conseqüències que comporten. Quan els preveres

les viuen amb cor generós *exercint el ministeri de l'Esperit i de la justícia (2Cor 3, 8-9)*⁷, són consolidats en la vida espiritual, a condició que es deixin guiar per l'Esperit de Crist que els vivifica i els condueix (PO 12). Juntament amb l'exercici de la triple funció sacerdotal, els preveres han de procurar de viure –amb l'ajuda de l'Esperit Sant– tot un seguit de virtuts i de condicions que són propis del seu carisma. Les considerarem en el capítol següent.

2. Exigències i condicions de la vida dels preveres (del propi carisma)

Podríem resumir aquests trets de la vida dels preveres en el desig de ser configurat amb el Crist. Això s'expressa, d'una manera general, en la recerca constant de la voluntat de Déu a despit de la pròpia. *Entre les virtuts més necessàries en el ministeri dels preveres hi ha aquella disposició d'esperit per la qual sempre estan disposats a cercar no el compliment de la pròpia voluntat, sinó la d'aquell que els ha enviat* (PO 15). Aquesta "disposició d'esperit" implica la persona tota sencera: cos, ànima i esperit, seguir l'antropologia paulina. Per això PO té presents aquelles condicions de la vida dels preveres que afecten el cos, la intel·ligència i la vida psíquica i, és clar, la dimensió espiritual.

Pel que fa al cos i a les necessitats materials, PO afirma que *els preveres són dignes de rebre una justa remuneració, perquè 'el qui treballa, bé es mereix el seu jornal'* (Lc 10, 7), i *'el Senyor ha disposat que els qui anuncien l'Evangelí visquin de l'Evangelí'* (1Co 9, 14) (PO 20). Preveu, també que es destinin els béns provinents de l'exercici d'algun ofici eclesial, ... *primordialment* al sosteniment decorós del clergat, que permeti la realització dels deures del propi estat (PO 17). De ben segur que la situació actual ofereix moltes possibilitats als preveres donar un bon testimoniatge de senzillesa de vida, sense afany de riquesa ni ostentació. *Els sacerdots, doncs, no s'han d'aficionar de cap manera a les riqueses, sinó que han d'evitar sempre qualsevol cobdícia i s'abstinguin atentament de qualsevol tipus de negoci* (PO 17). *Si no ha estat prevista d'una altra manera la remuneració justa dels preveres, els mateixos fidels... tenen una veritable obligació de procurar que no els manquin els mitjans necessaris per a una vida honesta i digna. Pertoca als bisbes advertir als fidels aquesta obligació i procurar... una normativa que reguli el sosteniment decorós dels qui exerceixen o han exercit alguna funció al servei del poble de Déu* (PO 20). En parlar dels aspectes materials, cal tenir present que hi ha una relació bidireccional entre l'exterior i l'interior en tota persona humana. Vull dir que d'una banda expressem exteriorment (en la forma de vestir o de tenir la casa o de tractar els altres) allò que som i vivim dins nostre, i que alhora els elements exterior (el vestit, l'ordre de les coses, la bellesa en la seva disposició, la delicadesa en el tracte, etc.) contribueixen també a configurar el nostre home interior. A la llum d'això es pot entendre millor el significat de l'exhortació següent: *La casa de pregària... ha de ser neta i adaptada a la pregària i a les sagrades celebracions* (PO 5).

⁷ Déu ens ha fet capaços de ser servidors de la nova aliança, que no és la de la lletra de la Llei, sinó la de l'Esperit. Perquè la lletra mata, però l'Esperit dona vida. Moisès era servidor d'aquella llei gravada amb lletres sobre pedra, que porta a la mort; i la seva cara resplendia de tal manera que els israelites no podien mirar-lo fit a fit per la glòria que irradiava, tot i que era una glòria passatgera...¿Com no tindran més glòria els **servidors de l'Esperit**? Si era gloriós estar al servei de la llei que porta a la condemna, molt més ho serà encara **estar al servei de la justícia salvadora**.

Dins el que hem anomenat “ànima”, o intel·ligència i vida psíquica, PO recorda la necessitat de la cultura, de l'estudi i de la ciència pastoral. No hem d'oblidar una dimensió fonamental de la bona nova cristiana que és l'evangelització de la intel·ligència. *En el sagrat ritu de l'ordenació, el bisbe exhorta els preveres a ser 'madurs en la ciència', i que llur doctrina sigui 'una medicina espiritual per al poble de Déu'. La ciència del ministre sagrat ha de ser sagrada, perquè prové d'una font sagrada i s'encamina a un fi sagrat. Pouada, doncs, primordialment en la lectura i la meditació de la sagrada Escriptura, també es nodreix profitosament de l'estudi dels sants pares i doctors i dels altres monuments de la tradició* (PO 19). L'estudi de la teologia i de les altres disciplines eclesiàstiques ha de conduir, evidentment, a augmentar i enfortir la nostra fe i ens ha d'ajudar a donar raó de l'esperança que hi ha en nosaltres (1Pe 3, 15). En aquest camp de la vida psíquica és important treballar, sempre a la llum de la fe, en l'autoconeixement, en la identificació i la comprensió de les pròpies fortaleses i de les pròpies debilitats, i buscar els mitjans adients per millorar en el procés d'unificació interior. Saber acceptar els propis límits, i per tant també la necessitat del descans, és un primer pas en aquest camí.

Viure la fraternitat sacerdotal és un aspecte molt important en aquest sentit. *Tots els preveres... estan íntimament units entre ells per la fraternitat sacramental; però d'una manera especial aquests formen un únic presbiteri en la diòcesi al servei de la qual estan dedicats sota la direcció del propi bisbe* (PO 8). Això afecta la relació entre preveres ancians i preveres joves, que hauria de ser d'estimació i d'ajuda mútua. *Els més ancians han de tractar veritablement com a germans els més joves, tot ajudant-los en les primeres activitats i responsabilitats del ministeri, esforçant-se també de comprendre'n la mentalitat, encara que sigui diversa de la pròpia, i mirant amb simpatia llurs iniciatives. Que els joves, recíprocament, tinguin respecte per l'edat i l'experiència dels ancians, s'hi aconsellin sobre els problemes referents a la cura d'ànimes i col·laborin amb ells de grat.* Aquesta fraternitat troba la seva expressió litúrgica en la concelebració i en la imposició de les mans al moment de l'ordenació. Caldrà prestar una atenció especial als qui passen alguna dificultat o *els qui estan malalts, afligits, sobrecarregats del treball, sols o exiliats, i també als qui sofreixen persecució* (PO 8). Hi ha un passatge molt bonic en aquest número de PO, pel seu realisme i per la humanitat que desprèn; diu així: *Que (els preveres) es reuneixin de grat també per passar junts amb alegria moments de distensió⁸, recordant les paraules amb què el Senyor mateix invitava els Apòstols fatigats: 'Veniu ara vosaltres sols en un lloc despoblat i reposeu una mica' (Mc 6, 31)* (PO 8). Cal vetllar, quan ens trobem tots junts, per mantenir un to que sigui cordial i fratern i que alhora ens ajudi a elevar l'esperit, sense “deixar-nos anar”, sinó aprofitant també aquests moments per compartir amb discreció i respecte les pròpies vivències. *En la nostra formació hem après el valor del silenci per escoltar bé la veu de Déu en el nostre cor. Però la paraula no és pas menys essencial: oferir als altres amb senzillesa la nostra experiència espiritual. Sorpren de vegades veure com en els nostres ambients d'Església parlem tan poc de la nostra experiència personal de Déu* (van Thuan 180). La relació amb els laics i laiques, amb els quals compartim la condició fonamental de deixebles del Senyor, contribueix no pas poc a l'equilibri personal i al desplegament harmònic de la tasca evangelitzadora (PO 9). *Quan estava sotmès a arrest domiciliari al poblet de Cay Vong,*

⁸ *etiam ad relaxandum animum libenter et cum gaudio conveniant.*

vigilat per la policia, dia i nit m'obsessionava aquest pensament: "Poble meu! Poble meu que tant estimo: ramat sense pastor!...La separació és un shock que em trenca el cor...Una nit arriba una llum: "Francesc, és molt senzill. Fes com sant Pau quan era a la presó; escrivia cartes a diferents comunitats". L'endemà li vaig fer un senyal a un nen de set anys, Quang, que tornava de missa a les 5, quan encara era fosc, i li vaig dir: "Digues a la teva mare que em compri blocs vells de calendaris". Aquella nit, altra vegada a la fosca, Quang em va portar els calendaris, i totes les nits d'octubre i de novembre de 1975 vaig escriure a la meva gent el meu missatge des de la presó. Cada matí el nen venia a recollir els fulls per endur-se'ls a casa i que els seus germans i germanes copiessin el missatge (van Thuan 68-69).

En l'esfera espiritual, podem identificar les següents virtuts o condicions que contribueixen a la santedat dels preveres:

En primer lloc la humilitat. *Conscient, doncs, de la pròpia feblesa, el veritable ministre de Crist treballa amb humilitat, cercant de reconèixer allò que és agradable a Déu* (PO 15). Humilitat vol dir reconèixer que només Déu és Déu i que nosaltres som criatures. Vol dir distingir, també, entre Déu i les obres de Déu. *Durant la meva llarga tribulació de nou anys d'aïllament en una cel·la sense finestres, de vegades només amb llum elèctrica durant molts dies, de vegades a les fosques, em semblava que m'fegava de calor i d'humitat, a punt de perdre el cap. Encara era un bisbe jove, amb vuit anys d'experiència pastoral. No podia dormir; em turmentava el pensament d'haver d'abandonar la diòcesi, que se n'anessin enlaire tantes obres que havia engegat per Déu. Experimentava com una rebel·lió en tot el meu ésser. Una nit, des del fons del meu cor, una veu em va dir: "¿Per què et turmentes així? Has de distingir entre Déu i les obres de Déu. Tot el que has fet i desitges continuar fent: visites pastorals, formació de seminaristes, religiosos, religioses, laics, joves, construcció d'escoles, de foyers per estudiants, missions per evangelitzar els no cristians...: tot és una obra excel·lent, són obres de Déu, i però no són Déu! Si Déu vol que abandonis tot això, fes-ho de seguida, i tingues confiança en Ell! Déu farà les coses infinitament millor que tu... Aquesta llum em va donar una pau nova, que va canviar totalment la meva manera de pensar i em va ajudar a superar moment físicament gairebé impossibles... Sentia la meva feblesa humana, renovava aquesta elecció enfront de les situacions difícils, i la pau no em va mancar mai* (van Thuan 54-55). El prevere viu la humilitat servint humilment tots els qui Déu li ha confiat en el ministeri encomanat i en els múltiples esdeveniments de la seva vida (PO 15). La humilitat també passa per acceptar amb fe el mal i les tribulacions, sense perdre ni el desig ni l'esperança. Impressiona en aquest sentit el que explica mons. van Thuan: *quan era a la presó, vaig demanar a la Mare de Déu amb tota senzillesa: 'Mare, si veus que ja no podré ser útil a la teva Església, concedeix-me la gràcia de consumir la meva vida a la presó. En cas contrari, concedeix-me de sortir de la presó en una festa teva'* (van Thuan 219).

En relació directa amb la humilitat hi ha la virtut de l'humor, aquesta qualitat que comença per no prendre's massa seriosament a un mateix. Mons. van Thuan explica amb fina ironia com va ser alliberat de la presó: *Un dia, mentre em preparava el dinar, vaig sentir el telèfon dels meus guardians... Al cap de poca estona, un dels guardes ve i em pregunta: -¿Has acabat de menjar? -Encara no! -Després de dinar, arregli's, perquè ha d'anar a veure el "jefe". Aquella tarda em vaig entrevistar amb el ministre de l'Interior. -¿Té vostè algun desig per expressar? -Sí, senyor ministre, vull la llibertat - ¿Quan? -Avui mateix. Normalment, no es pot demanar per al mateix dia, perquè els*

caps necessiten temps per discutir, per fer gestions, Però tenia tanta confiança... (era el 21 de novembre, festa de la presentació de la Mare de Déu) El ministre em va mirar molt sorprès. Li vaig explicar: -Senyor ministre, porto ja massa temps a la presó. Hi he estat sota tres pontificats: el de Pau VI, el de Joan Pau I i el de Joan Pau II. I a més, sota quatre secretaris generals del Partit Comunista Soviètic: Breznev, Andropov, Chernenko i Gorbachov. El ministre va esclafir a riure i va assentir amb el cap: -És veritat, és veritat! I girant-se cap al seu secretari, digué: -Feu el que calgui per atendre el seu desig (van Thuan 219-220).

L'obediència, viscuda en la comunió jeràrquica, com expressió del fet que el ministeri sacerdotal és *ministeri de l'Església mateixa* (PO 15). Aquesta virtut s'expressa ritualment en la concelebració juntament amb el bisbe i/o amb altres preveres, així com amb l'esment del propi bisbe en el cànon eucarístic. Bisbes i preveres participen del mateix sacerdoci i ministeri de Crist, i *per aquesta comunió...els bisbes tenen...els preveres com a germans i amics i han de buscar de cor, segons les possibilitats, llur benestar material i especialment espiritual*. Al seu torn, convé que *els preveres estiguin units al propi bisbe amb sincera caritat i obediència* (PO 7). Per il·lustrar aquesta relació mútua entre bisbe i preveres, ens pot servir el que diu la Regla de Sant Benet respecte a l'abat i els monjos, quan en el cap. 72, 10 exhorta els germans a estimar *el seu abat amb un afecte sincer i humil*. Un afecte *sincer* perquè ha d'estar fonamentat en la veritat; la veritat dels propis sentiments i del propi pensament, lluny de tota adulació o afany de carrerisme. I un afecte *humil* perquè reconeix, amb senzillesa, quin és el lloc que correspon a cadascú i és ben conscient de les pròpies febleses. Qui viu reconciliat amb un mateix, és més propens a tractar els altres amb misericòrdia i amb comprensió.

De vegades a nosaltres ens costa d'imaginar concretament la comunió eclesial, i fins ens podem mostrar crítics amb certes aspectes de la "institució". La narració, només aparentment ingènua de mons. van Thuan ens pot fer pensar: *és difícil d'imaginar amb quin deler els nostres fidels, durant els anys de dura prova (de 1958 en endavant), desafiaven el càstig o la presó perquè es tractava de "propaganda estrangera, reaccionària", tractaven d'escoltar Radio Vaticana per sentir bategar el cor de l'Església universal i estar units amb el successor de Pere. Més tard jo mateix vaig fer aquesta experiència. Em trobava en règim d'aïllament a Hanoi quan, un dia, una senyora de la policia em va dur el peix que jo m'havia de preparar. Quan vaig veure el paper que l'embolicava em vaig alegrar molt, tot i que vaig mirar de dissimular al màxim. L'alegria no era pas per el peix, sinó pel paper que l'embolicava: dues pàgines de l'Osservatore Romano. En aquells anys, quan el diari del Vaticà arribava a l'oficina de correus de Hanoi, era requisat i venut al mercat com a paper. Aquelles dues pàgines les havien fet servir per embolicar el peix. Amb calma, sense que em veiessin, vaig rentar aquells fulls per treure'n la olor, les vaig fer eixugar al sol i les vaig guardar com una relíquia. Per a mi, en règim d'aïllament, aquelles pàgines eren un signe de la comunió amb Roma, amb Pere, amb l'Església, una abraçada a Roma. No hauria pas pogut sobreviure si no hagués tingut la consciència de formar part de l'Església* (van Thuan 171-172). Això ens pot semblar ingenu, com he dit, però mons. van Thuan té una frase duríssima contra la manca de comunió en el si de l'Església: *Desgraciadament, de tant en tant falta aquesta plenitud de comunió. I això, en un cert sentit, és pitjor que la persecució nazi o comunista, ja que es tracta d'un atac a l'Església que procedeix, no de l'exterior, sinó de l'interior* (van Thuan 166).

Amb aquesta humilitat i obediència responsable i voluntària, els preveres s'identifiquen a Crist, compartint els sentiments de Jesús, el qual "es va fer no res; prengué la condició d'esclau i es féu semblant als homes. Tingut per un home qualsevol, s'abaixà i es féu obedient fins a la mort" (Fl 2, 7-8).

Una altra condició fonamental per la vida dels preveres és el celibat. *El celibat...té per moltes raons una relació de múltiple conveniència amb el sacerdoci. En efecte, la missió sacerdotal està tota dedicada al servei de la nova humanitat que Crist, vencedor de la mort, suscita en el món amb el seu Esperit... Ara, amb la virginitat o amb el celibat guardat pel Regne del cel, els preveres es consagren a Déu d'una manera nova i excel·lent i s'uneixen més fàcilment a ell amb un cor indivís, es dediquen més lliurement en ell i per ell al servei de Déu i dels homes, es posen amb major disponibilitat al servei del seu Regne i es fan més aptes per a rebre una més ampla paternitat en Crist (PO 16).* És important, per tant, abraçar el celibat com una gràcia, viure'l com un anunci i anticipació del Regne futur, de la vida benaurada; així *esdevenen signes vius d'aquell món futur, ja present ara per la fe i la caritat, en el qual els fills de la resurrecció no prendran marit ni muller (PO 16).* PO recorda, en aquest punt, que la norma a l'Església llatina no és la mateixa que per les Esglésies orientals (tant catòliques com ortodoxes). En aquestes el clergat està format pels preveres casats i pels monjos. Per això jo acostumo a dir als preveres llatins, amb un cert to de provocació "carinyosa", que de fet són monjos; sou monjos! La Regla de Sant Benet parla poc de la castedat, però sempre la relaciona amb l'estimació, amb l'amor. A RB 4, 64, un dels instruments de les bones obres és "estimar la castedat". És interessant notar que PO 16 acaba la menció sobre la castedat utilitzant la metàfora nupcial: *d'aquesta manera, doncs (vivint la castedat), proclamen davant els homes voler-se dedicar exclusivament a la missió que els és confiada, de conduir els fidels a un únic espòs, i de presentar-los a Crist com una verge pura, tot evocant així aquelles misterioses noces establertes per Déu, i que es manifestaran plenament en el futur, per les quals l'Església té com a únic espòs seu el Crist (PO 16).* Viure el celibat, avui, és signe de contradicció i suposa anar contracorrent, perquè posa en qüestió alguns "dogmes" de la modernitat (o de la postmodernitat, si es vol), com ara el fet de creure que la continència deshumanitza i és impossible de viure, o la primacia absoluta de la satisfacció i del plaer, o l'erotització banal de la sexualitat.

Un altre àmbit important per a la vida dels preveres, estretament connectat amb l'anterior, és el de la relació amb els béns materials. Encara que he dit que els preveres llatins sou tots monjos, el Concili només "aconsella" la pobresa voluntària com a actitud fonamental de vida. *Usant del món com si no n'usessin, poden arribar a aquella llibertat que allibera de tota preocupació desordenada i esdevenen dòcils a escoltar la veu divina en la vida de cada dia. D'aquesta llibertat i docilitat neix el discerniment espiritual que permet de reconèixer la justa relació amb el món i amb les realitats terrenals (PO 17).* Com a conseqüència, per tant, cal evitar la cobdícia i la vanitat, i buscar la senzillesa i l'austeritat de vida, que no és sinònim de deixadesa ni de vulgaritat sinó que és signe de la primacia de l'esperit i de l'ordenació de les realitats materials a les espirituals.

Ja ens hem referit a la importància de l'Eucaristia i dels altres sagraments en la vida dels preveres. És lògic, doncs, que PO recomani la participació assídua sobretot en el misteri eucarístic així com la pregària de la Litúrgia de les Hores. Tots sabem que pregar no és fàcil i que sovint pot esdevenir fins i tot un combat. Tornem la paraula a

mons. van Thuan: *Després del meu alliberament moltes persones em van dir: "Pare, deu haver tingut molt de temps per pregar a la presó". No és tan senzill com es podria pensar. El Senyor em va permetre d'experimentar tota la meva feblesa, la meva fragilitat física i mental. El temps passa molt lentament a la presó, sobretot durant l'aïllament. Imagineu-vos una setmana, un mes, dos mesos en silenci... Són terriblement llargs, però quan es transformen en anys, es converteixen en una eternitat. Alguns dies, abatut pel cansament i la malaltia, no era capaç de dir ni una oració... Més d'una vegada vaig cridar com Jesús a la creu: "Déu meu, Déu meu, per què m'heu abandonat?". Però Déu no em va abandonar. A la presó, entre els policies, alguns van aprendre llatí per poder llegir els documents eclesiàstics. Un dia, un d'ells em va preguntar: -Em pot ensenyar un cant en llatí? -Sí, però n'hi ha molts i cada un és més bonic que l'altre -Vostè canti, jo escolto i ja triaré. Vaig cantar l'Ave maris stella, Salve Mater, Veni Creator... I ell va escollir el Veni creator. Mai no hauria imaginat que un policia ateu seria capaç d'aprendre's de memòria tot aquest himne, i menys encara que es posaria a cantar-lo cada matí entorn de les set, quan baixava l'escala de justa per fer gimnàs i per banyar-se al jardí. El cantava a troços i l'acompanyava amb diversos moviments: Veni Creator Spiritus, mentes tuorum visita... I acabava a la seva habitació, ja vestit, amb les darreres paraules: in saeculorum saecula. Amen. Al començament jo estava molt sorprès de tot plegat, però a poc a poc em vaig adonar que era l'Esperit Sant que se servia d'un policia comunista per ajudar a resar a un pobre bisbe empresonat quan se sentia tan feble i deprimat que era incapaç de fer-ho (van Thuan 130.135). Vinculada amb la pregària de l'Ofici Diví hi ha la pràctica assídua de la lectio divina. Entre tots els mitjans espirituals, excel·leixen aquells actes amb què els fidels s'alimenten de la paraula de Déu a la doble taula de la Sagrada Escripura i de l'eucaristia; a ningú no li passa per alt la importància que té, per a la santificació dels preveres, participar-hi assíduament (PO 18). La lectio és, a més, condició indispensable per poder llegir la realitat a la llum de la fe. Precisament a la llum de la fe, nodrida per la lectura divina, poden cercar diligentment en els diversos esdeveniments de la vida els signes de la voluntat de Déu i els impulsos de la seva gràcia, i fer-se així cada vegada més dòcils a la missió assumida en l'Esperit Sant (PO 18).*

No podia faltar una referència a la devoció mariana. *Un exemple meravellós d'aquesta docilitat el poden trobar sempre en la benaurada verge Maria, que, guiada per l'Esperit Sant, es consagrà tota ella al misteri de la redempció humana. Els preveres han de venerar i han d'estimar amb devoció i culte filials la mare del summe i etern sacerdot, reina dels apòstols i protectora de llur ministeri (PO 18).* Mons. van Thuan explica molt concretament la seva devoció mariana, des del seu primer viatge a Lourdes el 1957 essent estudiant a Roma, on sentí com adreçades a ell les paraules de Maria a santa Bernardeta: "No et prometo alegries i consolacions en aquesta terra, sinó proves i sofriments", fins a la coincidència de la seva detenció, el 15 d'agost, i del seu alliberament, el 21 de novembre com hem vist, amb festes marianes (van Thuan 25.215-216.219).

Podríem resumir aquest conjunt d'exigències i condicions de la vida dels preveres en allò que PO anomena la *caritat pastoral: Així, obrant en representació del bon pastor, (els preveres) trobaran en l'exercici mateix de la caritat pastoral el vincle de perfecció sacerdotal que els unificarà la vida i l'acció. La caritat pastoral brolla sobretot del sacrifici eucarístic...de manera que l'ànima del sacerdot s'esforça per realitzar en ell allò que s'acompleix en l'altar del sacrifici... La caritat pastoral exigeix que els preveres,*

si volen no córrer en va, han de treballar sempre en estreta unió amb els bisbes i amb els altres germans en el sacerdoci (això mateix ho tornem a trobar a PO 15). Actuant d'aquesta manera, els preveres trobaran la unitat de la pròpia vida en la unitat mateixa de la missió de l'Església (PO 14).

3. Conclusió

L'objectiu de la santedat de vida, de la renovació espiritual a la qual ens exhorta el Concili, es podria resumir amb la frase de sant Pau a Ga 2, 20: "Ja no sóc jo qui viu, és Crist qui viu amb mi".

*A obtenir aquest objectiu (que també es podria resumir en la *concordantia oppositorum* a la que ens referíem en la introducció), hi ajuden molt aquelles virtuts que amb raó són molt apreciades en la societat humana, com ara la bonesa, la sinceritat, la fermesa d'esperit i la constància, l'assídua sol·licitud per la justícia, la cordialitat i les altres qualitats que l'apòstol Pau recomana quan diu: 'Interesseu-vos per tot allò que és autèntic, respectable, pur, amable, lloable, tot allò que sigui virtuós i digne d'elogi' (FL 4, 8) (PO 3).*

Enfront del perill de *perdre's en la dispersió* i de la pregunta, de vegades angoixada, de *com reeixir a harmonitzar la vida interior amb l'acció externa*, PO recorda que *no basten ni l'ordre purament exterior... ni la sola pràctica dels exercicis de pietat... Aquesta unitat, els preveres reïxen a obtenir-la seguint en el ministeri l'exemple de Crist Senyor, l'aliment del qual era el compliment de la voluntat d'aquell que l'havia enviat a realitzar la seva obra* (PO 14). Aquest procés d'identificació i de configuració amb Crist es pot entendre, també, com un procés, en l'Esperit Sant, de coneixement mutu, de diàleg i d'amor envers Aquell qui ha donat la vida per nosaltres. *Per complir amb fidelitat el propi ministeri, (els preveres) han d'estimar de cor el diàleg quotidià amb Crist, el Senyor* (PO 18). Crec que és important, avui, que els preveres siguem testimonis de la bellesa, de la bondat, de la veritat i de la joia de la nostra vocació, del nostre ministeri. I amb això tornem a la imatge del fonament i del contrafort que he fet servir al començament. Aquesta relació personal amb Jesús de Natzaret, el Crist, ha d'estar fonamentada en les virtuts teològals que rebem per la iniciació cristiana, en la fe, l'esperança i l'amor, que expressen l'inici en nosaltres de la vida divina; una vida divina que es va realitzant en nosaltres per la manera de viure el sagrament de l'orde i que estem cridats a desplegar plenament per pura gràcia, per pur do, en la joia indescriptible de la vida sense fi. Moltes gràcies.